

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Flütün Tarihsel Gelişimi ve Romantik Dönem Özelliklerinin Flüt Eserlerine Yansıması

Ajda ŞENOL, Erol DEMİRBATIR

*Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Uludağ Üniversitesi
Eğitim Fakültesi*

ajdasenol@uludag.edu.tr, redemir@uludag.edu.tr

İlk Başvuru: 12.10.2011

Yayına Kabul Tarihi: 31.10.2011

ÖZET

Flüt en eski çalgılardan biridir ve uzun bir tarihe sahiptir. En ilkel döneminde boş bir kemik ya da boynuzdan yapılmış olan flüt, Rönesans döneminde tek parçadan oluşan ahşap bir gövdeye sahipti. Barok döneme gelindiğinde flüt üç parçaya bölünüp, perdeler eklenmeye başlanmıştır. Klasik dönemde flütün perde sayısı artsa da, asıl gelişimi Romantik Dönem’de Theobald Boehm sayesinde olmuştur. Günümüzde flüt, birbirine eklenen 3 parçalı metal bir gövdeye ve teknik olarak geniş bir seslendirme kapasitesine sahiptir.

Bu çalışmada ilk olarak Barok döneme kadar flütün gelişimi, ikinci aşamada Barok ve Klasik dönemde flütün gelişimi ve son aşamada Romantik dönem’de flütün gelişimi incelenecektir. Romantik dönemde flütün evrimini tamamlamasıyla yeni flüt için birçok eser yazılmıştır. Çalışmada flüt eğitiminde ve konser programlarında en çok seslendirilen, 19. yüzyılda bestelenmiş 11 eser seçilmiş ve Romantik Dönem getirileri göz önünde bulundurularak bu eserler hakkında açıklayıcı bilgi verilmiştir.

19. yüzyılda bestelenmiş flüt eserleri incelendiğinde, eserlerin Romantik Dönem getirilerinden oldukça etkilendiği görülmektedir. Flüt özellikle gelişimini tamamladıktan sonra gerek solo çalgı olarak, gerekse orkestra çalgısı olarak bestecilerin vazgeçemedikleri bir çalgı olmasının yanı sıra; mesleki müzik eğitimi

verilen kurumlarda, günümüzde dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de ana çalgı düzeyinde eğitimi verilen önemli bir çalgıdır.

Anahtar Sözcükler: flüt, romantik dönem, 19. yüzyıl flüt eserleri.

Historical Development of Flute and Reflection of the Characteristics of the Romantic Period on Flute Pieces

ABSTRACT

Flute is one of the oldest instrument and has a long history. Flute made from antler or empty bones in its' primitive period. During Renaissance Period, it had one piece of wood body. By the Baroque Period, flute divided into three parts and curtains began to be added. Even if number of the friends increased in Classical Period the actual development was made by Theobald Boehm in Romantic Period. The flute in present-day, has three added metal parts and has wide range of register.

In this work, first the development of flute until Baroque Period, second improvements of Baroque and Classic Periods and at the end development of the flute in Romantic Period will be examined. With the evolution of flute, ended in Romantic Period, so many pieces were composed for the new flute. In this survey 11 most popular pieces which were composed in 19th century and performed in flute education and concert programs, were chosen. According to their contributions to Romantic Period descriptive information about those pieces was given.

When flute pieces, composed in 19th century, analyzed it was seen their important contributions effected this century. Especially after flute finished its development it became indispensable instrument as a solo and orchestral instrument. And also it is one of the important instrument which is taught as a main instrument in professional musicians education departments like in many countries around the world.

Key Words: flute, romantic period, 19th century flute pieces.

GİRİŞ

Günümüzden yaklaşık yirmi bin yıl önce insanlar, içi boş bir kemiğe, boynuza, bambuya ya da bir deniz kabuğuna üfleyerek ses üretildiğini anlamışlardı (Akıncı, 1994:1). Bunlar ilkel flütlerdir. Zaman içinde gelişimini farklı bölgelerde sürdürmüş, her ülke kendine göre farklı şekilde isim vermiş, geliştirmiş, yapısını değiştirmiş ve tarihinden bir şeyler katmıştır. Bu çalgıya Fransızlar “flute”, İtalyanlar “flaute”, Almanlar “flöte”, İngilizler “flute” demektedirler (Dik, 2006:2).

Bugün orkestra eserlerinin çoğunda önemli bir yere sahip olan flüt, solo olarak da çok kullanılan bir çalgıdır. Flüt, kendine özgü ince, tatlı, iyimser, çekici ses rengiyle dinleyicinin hemen ayırt edebildiği bir tahta üflemedir. Süslemeli işlek geçitleri seslendirme ve karmaşık pasajlardaki sıçramalarıyla üstün teknik olanaklarını kolaylıkla sergiler.

Notaları sol anahtarıyla yazılan flüt, uzunluğu 606 mm, çapı 19 mm (uzunluğun 1/30'u) ve yukarı doğru çapının 1/10'u oranında daralan gövdeye sahiptir ve birbirine eklenen 3 parçadan oluşmaktadır. Ağzılığındaki üfleme deliği dikdörtgen köşeleri yuvarlatılmış, 12 mm uzunluğunda, 10 mm eninde ve 4,2 mm yükseklik boyutlarındadır (Tatu, 2006:7).

Flütün tınlama bölgeleri kalın, orta ve ince olarak üçe ayrılmaktadır. Ses aralığı 1. oktav do'dan 4. oktav re'ye kadar, 3 oktavdan biraz fazladır. Kalın bölgenin karakteristik, orta bölgenin tatlı bir sesi vardır. İnce bölge ise duyarlı, dokunaklı, rüzgârların getirdiği sevinç dolu bir anlatım etkisi bırakmaktadır. Tımsındaki zenginliği ile flüt orkestralarda, oda müziğinde ve bandolarda vazgeçilmez bir yere sahip solistik bir çalgı olarak yer almaktadır.

Değişik zamanlarda flütler, sayısız boyutlar ve seslerde yapılmışlardır. Mekanik ve teknik olarak bu çeşitler, konser flütlerinin tarihine ve gelişimine katkıda bulunmuşlardır. Fakat sadece birkaç tanesi müzikal ve tarihi önemi açısından seçilirler (Akıncı, 1994:7). Piccolo flüt, alto flüt ve bas flüt flüt ailesinin diğer üyeleridir. Piccolo flüt normal flütün boyunun yaklaşık yarısı kadardır. Ses genişliği parmak pozisyonları ve çalınışı normal flütün aynısıdır fakat kuyruk kısmı olmadığından normal flütte bulunan kalın do ve do diyez sesleri elde edilemez. Piccolo için yazılan notaların duyuluşu bir oktav incedendir. Piccolo ancak 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl başında orkestra üyesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Piccoloyu önemli orkestra eserlerinde kullanan ilk besteci Beethoven olmuştur (Akıncı, 1994:7). Günümüzde piccolonun, mekanizması dışında tamamının ağaçtan üretildiği, ağızlığın metalden gövdenin ağaçtan üretildiği ve tamamının metalden üretildiği modelleri kullanılmaktadır.

Alto flütün boyu normal flütten biraz daha uzundur ve borusu da biraz daha geniştir. Ses genişliği, parmak pozisyonları ve çalınışı normal flüt ile aynıdır. Alto flüt aktarımlı bir çalgıdır. Yazılan sesler normal flüte göre tam dörtlü aşağıdan duyulur. Bu yüzden alto flüte sol flüt de denilmektedir. Alto flüt orkestranın sürekli üyesi değildir. Özellikle son dönemde çağdaş bestecilerin ilgisini yeniden çekmiştir (Akıncı, 1994:8).

Bas flüt Do flüte göre çok daha büyüktür. Yazılan seslerin duyuluşu Do flüte göre bir oktav aşağıdandır. Büyüklüğü ve ağırlığı nedeni ile orkestralarda pek tercih edilmemektedir (Akıncı, 1994:8).

Günümüz flütünün teknik olarak seslendirmekte başaramayacağı çok az şey vardır. Kromatik ve diyatonik diziler, arpejler, zorlu geçitler, bağlı ya da dilli olarak istenen hızlarda seslendirilebilir.

Bu veriler doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi “Flütün tarihsel gelişimi nasıldır ve Romantik Dönem getirileri flüt eserlerine ne şekilde yansımıştır?” şeklinde belirlenmiştir. Problem cümlesine bağlı olarak “Flütün tarihsel gelişiminde flütün yapısal özellikleri nasıldır?” ve “Romantik dönem eser özellikleri nelerdir?” sorularından oluşan iki alt probleme yanıt aranmıştır.

Araştırmanın amacı, flütün tarihsel gelişimini inceleyip, Romantik dönem özelliklerinin flüte yansımaları tespit etmek ve bu özelliklerin 19. yüzyıl flüt eserlerine ne şekilde katkı sağladığını ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Bu çalışmada flütün barok döneme kadar, barok dönem ve klasik dönemdeki ve romantik dönemdeki tarihsel gelişimi üzerinde durulacaktır. Araştırmanın evrenini 19. yüzyıl bestecilerin flüt eserleri oluşturmaktadır. Örneklem grubu random yöntemi ile seçilmiş 11 19. yüzyılda bestelenmiş eser ile sınırlıdır.

Bu çalışma genel çerçevesi, amacı ve yöntemi bakımından kaynak tarama ve eser inceleme modelini esas alan betimsel bir çalışmadır.

Bu kapsamda flütün tarih öncesi çağlardan başlayarak 20. yüzyıla kadar olan gelişimi ve değişimi araştırılacak, Romantik Dönem genel özellikleri tespit edilip flüt eğitiminde en çok kullanılan 19. yüzyıl’da bestelenmiş eserlerinden karakteristik özelliğe sahip 11 eser seçilmiştir. Romantik Dönem getirileri göz önünde bulundurularak bu eserler incelenecektir.

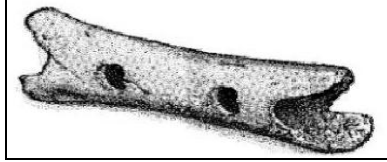
Araştırmanın “Giriş” bölümünde ve “Flütün Tarihsel Gelişimi” bölümünde, flüt ve tarihsel gelişimi hakkındaki bilgiler Türkçe kaynaklardan, yabancı kaynaklardan ve internet’ten yararlanılmıştır. “Romantik Dönem Getirilerinin Flüt Eserleri İle Örneklenmesi” bölümünde Romantik dönem getirileri kaynak tarama ve eser inceleme yöntemi ile belirlenmiş ve her belirlenen özellik 19. yüzyıl eserleri ile örneklenmiştir.

BULGULAR

Flütün Tarihsel Gelişimi

Barok Döneme Kadar Flütün Gelişimi

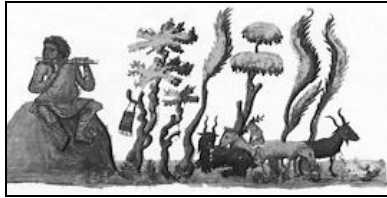
Arkeolojik kalıntılara göre tarih öncesi dönemin ilk flütleri hayvan kemiklerinden yapılmıştır. Ancak üzerindeki tahribattan dolayı yapısı anlaşılammıştır. Tek bilinen çok ilkel ve tek parça olduğudur.

Resim 1: Neandarthal kemik flütü. İsa'dan önce 50.000, National Museum of Slovenia (http://en.wikipedia.org/wiki/Divje_Babe_flute)

Yan flüt ilk olarak MÖ 200 dolaylarında Eski Yunan'da görülmüştür. Daha sonraki tarihlerde ise Hint, ardından Çin ve Japon kaynaklarında rastlanmaktadır. İlk yazılı kanıt "Schi-djing" isminde bir Çin şiirinde rastlanmıştır. Bu şiirde "tschi" flüt anlamına gelmektedir. 3. yüzyıl başlarında bu kelime ansiklopedilere "flüt" olarak geçmiştir (Dik, 2006:5).

Asya'dan Avrupa'ya Bizans İmparatorluğu yoluyla gelen flüt, Orta Çağ'da çok nadir olarak kullanılmıştır. Bu dönemde flütler tek parça bir ağacın silindir biçiminde oyulmasıyla yapılmıştır. Bu flütlere "blokflüt"ten ayırmak amacıyla "flauto traverso" ya da ilk olarak Almanların kullandığı için "Alman flütü" denilmiştir.

Resim 2: 11. yüzyıldan kalma bu kopyada, St. Gregory'nin Paskalya'da doğanın yeniden doğuşuna yönelik verdiği vaaz anlatılmaktadır (www.flutehistory.com)

Flüte literatürde ilk kez 1285 yılında, Adenet le Roi'nin (1240-1300) çaldığı enstrümanları yazmış olduğu bir listede rastlanmıştır (<http://www.flutehistory.com/Timelines/index.php3>).

Rönesans dönemine gelindiğinde flütler genellikle re tonalitesindedir ve tenor sesi olarak kullanılmıştır. Fakat 16. ve 17. yüzyıllarda vokal modelini izleyerek, her ses sınırına uygun, farklı ebatlarda ve ses sınırlarında flütler üretilmiştir. Böylece soprano, tenor, alto ve bas flütler kullanılmaya başlanmıştır.

Marin Mersenne (1588-1648), 1636 yılında yayınlanan “Harmonie Universelle” adlı kitabında, “Flutes Allemands” diye adlandırdığı iki türlü flütten bahsetmiştir. Bu flütlerin biri Re diğeri Sol tonundadır. Bu flütler silindir şeklindeki bir boruya birbirine eşit mesafelerde açılmış altı delikten oluşmaktadır. Ayrıca çapraz parmak pozisyonları (crossfingering) kullanılarak her iki oktavda da re diyez sesleri dışında kromatik gam çalmanın mümkün olduğu da bu kitapta belirtilmiştir (Powell, 2002:57).

Resim 3: Rönesans döneminde yapılan bu resimde, flüt, lud ve şarkıcının aynı partitürden bakarak çalışması resmedilmiştir. Master of the Female Half- Lengths, Concert of Women, 1520-25, Rohrau /Avusturya (Ausoni, 2005:189)

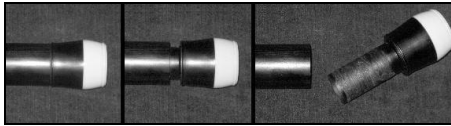
Barok ve Klasik Dönemde Flütün Gelişimi

Müzik tarihinde Rönesans'tan sonraki dönem Barok Dönem (1600-1750) olarak adlandırılmaktadır. Erken dönem barok flütler, aynı Rönesans döneminde olduğu gibi altı delikliidir. Bu dönemde flüte re diyez perdesi eklenmiştir. Barok dönemde flütü yeniden tasarlamaya girişen ilk kişi Fransız çalgı yapımcısı bir aileden gelen Jacques Hotteterre (1674-1763)'dir. Hotteterre'in flütü Re majör tonalitesindedir ve ağızlık deliğinin bulunduğu baş, altı deliğin bulunduğu gövde ve Re diyez perdesinin bulunduğu kuyruk bölümü olmak üzere üç parçadan oluşmaktadır. Hotteterre'in flütleri şimdiye kadar silindirik şeklinde olan flütlerden farklı olarak, konik şeklinde tasarlanmıştır (Boland, 1998).

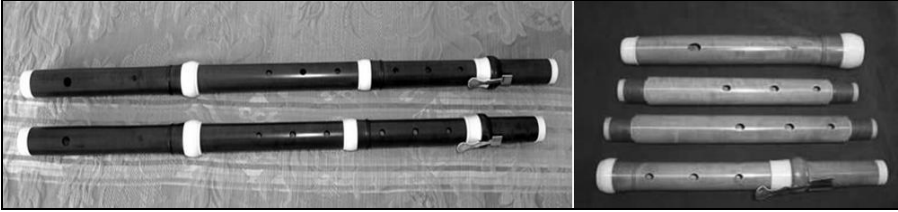
Resim 4: Jacques Hotteterre'in tek perdeli flütü (<http://www.oldflutes.com/baroq.htm>).

Flütün ses sınırını birinci oktav kalın Do sesine indirebilmek için 1722 yılında bazı çalışmalar başlamıştır. Ünlü flüt sanatçısı ve besteci J.Quantz'ın (1697-1773) kendisi de Do flüt kullanmasına rağmen, bu flütlerin tonu zayıf ve entonasyonu problemlili olduğu için o dönemde pek tercih edilmemiştir. Quantz kuyruk bölümündeki Do diyez perdesinin de ilk tasarlayan kişidir. Ayrıca 1722 yılında Barok flütlerin ağızlık kısmının üst ucunda, itilip çekilebilen ve flütü akort etmede kullanılan bir mantar tıpa (tuning slide) geliştirmiştir.

Resim 5: Quantz'ın akort etmekte kullandığı mantar tıpa (www.oldflutes.com).

Hotteterre, flütün gövde kısmını iki parçaya bölerek sağ ve sol el olmak üzere ikiye ayırmış ve böylece ilk kez dört parçadan oluşan flütleri tasarlamıştır. Ağzılık ve kuyruk bölümleri aynen kalarak her flüt için ayrı ebatlarda sol el gövdesi bölümü eklenmeye başlamıştır (Hotteterre, 1968).

Resim 6: Hotteterre'in 4 parçalı flütü (<http://www.oldflutes.com/baroq.htm>)

Barok dönemde flüt bu gelişimlerinden sonra daha popüler hale gelmiş, birçok orkestra eserlerinde kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin J.S.Bach (1685-1750) No:2, No:4 ve No:5 numaralı Brandenburg Konçertolarında ve Si minör süitinde flütü solo çalgı olarak kullanmıştır. Ayrıca A.Vivaldi (1678-1741) flüt için 6 konçerto bestelemiştir.

1760'lı yıllara doğru Londra'daki flüt yapımcıları Pietro Flori (1730-1795), Caleb Gedney (1729-1769) ve Richard Potter flüte yeni perdeler eklemek için çalışmaya başlamışlardır. Tek perdeli olan flüte Sol diyez, Si bemol ve Fa perdelerini ekleyerek o dönemde flütte çalınması neredeyse imkânsız olan üçüncü oktavdaki Fa sesinin çalınmasını büyük ölçüde kolaylaştırmışlardır. Böylece flüt artık birçok opera, bale, oda müziği ve hatta orkestra müziğinde de kullanılmaya başlanmıştır (Powell, 2002:112).

Resim 7: 4 perdeli flüt (<http://www.music.ed.ac.uk/euchmi/ujt/ujt1536.html>).

Klasik dönemde İngiliz flüt yapımcıları 18. yüzyılın başlarında ortaya çıkmış olan 1. Oktav kalın Do perdeli flüt düşüncesini geliştirerek flütün boyunu biraz uzatmışlar ve kuyruk bölümüne sağ elin dördüncü

parmağı ile kontrol edilecek olan açık perdeli iki delik daha eklemiştir. Bu gelişmelere ek olarak flüt yapımcısı Dr. J.H. Ribock, 1782 yılında Si ve Do diyez deliklerinin arasına ikinci oktav Do perdesi eklemiştir. Kullanılmadığı zaman kapalı duran bu perde, sağ elin birinci parmağı ile kontrol edilmektedir (Powell, 2002:88).

17. yüzyılın ortalarında Alessandro Scarlatti (1660-1725) dört gruba ayrılmış yaylılar için eser yazan ilk bestecilerdendir. Ayrıca üflemeli çalgılardan obua ve flütleri de orkestrasında kullanmıştır. 18. yüzyılın ikinci yarısında ilk büyük orkestraların oluştuğu görülmektedir. Orkestranın bir üyesi olarak flüt de senfoni ve konçertolarda yerini almaya başlamıştır. Barok ve Klasik dönemde flütün entonasyon problemleri yaşaması, parmak tekniğinde güçlüklerin olması ve gelişiminin tamamlanmamış olmasından dolayı; flüt, orkestralarda yer almaya yeni yeni başlamasının yanı sıra oda müziği eserlerinde daha sık rastlanır. Orkestralarda flütün kullanılmasına yönelik ilginin 1800'lü yılların ortalarında iyice arttığı görülmektedir.

Romantik Dönemde Flütün Gelişimi

Romantik dönemde flütün gelişimine baktığımızda karşımıza çıkan en önemli isim Theobald Boehm'dür. Boehm 9 Nisan 1794'te Münih'te doğmuştur. Kuyumcu, mühendis, müzisyendir ve tüm bu alanlara büyük katkıda bulunmuştur. 1820'lerin sonlarında Rudolph Greve ile birlikte 8 ya da 9 perdeli çalgı sistemini geliştirmiştir. 1847'de eskisinden çok değişik yapıdaki tamamı metal olan flütü yapmıştır.

Resim 8: Boehm ve Greve'in 1829'da ürettikleri 9 perdeli basit sistem flütü (<http://www.oldflutes.com/boehm.htm>).

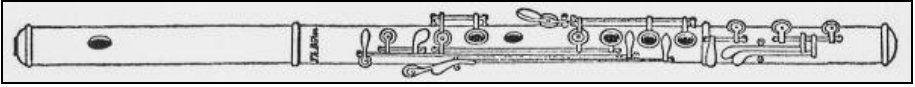
1847 yılında Boehm'ün Münih atölyesinde yarattığı flüt, günümüzde dünyanın her yerinde kullanılmaktadır. Bu yeni flüt eski model flütün yerini almıştır. Örneğin eski flütte konik şeklinde boru, basılmadığı sürece kapalı duran perdeler ve 6 tane parmak ile doğrudan kapatılan delikler vardı. Fakat Boehm'üm tasarımında akustik açıdan doğru yerlerde bulunan büyük delikler ile birlikte silindirik boru, basılmadığında açık duran perdeler ve gelişmiş mekanizma bulunmaktadır. Flüt için bu bir evrim değil devrimdir.

Bu devrimci tasarımın tümü bir defada oluşmamıştır. Boehm uzun yıllar boyunca sayısız deneyler yapmıştır.

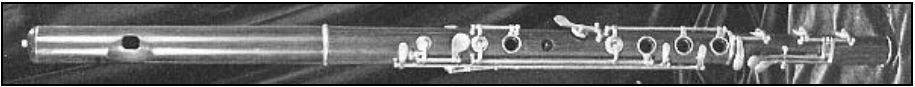
İlk flütünü 4 perdeli şekilde 1810 yılında yapan Boehm, Münih flüt atölyesini 1828’de kurmuştur. Boehm basit sistemli, yumuşak ve atik, küçük delikli, parlak tonlu bir flüt üretmiştir. Virtüözite stilde eserler yazmış ve bu flütü ile eserlerini çalmıştır.

Boehm basit sistem flütünün eksikliklerinin entonasyon problemleri, ton eksiklikleri, ses yoğunluğu açısından eksiklikler ve parmak pozisyonu zorluklarının farkındaydı. 1832 yılında açık perde sistemini bitirdi. Bu sistemde bütün perdeler çalıcı tarafından kapatılacaktı, bu sayede parlak, zengin ve standart bir ton elde edildi (Dik, 2006).

1831 yılında Londra firması Greock ve Wolf’un çok basit ve başlangıç modeli teklifinden sonra Boehm 1832 yılında yeni flütünü tanıttı. Flütün ismi “1832 Model” olmasına rağmen bu flüt için en tercih edilen terim “Konik Boehm Flüt” olmuştur. Yeni flüt’ün başta 14 deliği bulunuyordu. 12’si re’den başlayan kromatik gam içindi, bir delik 1. oktavdaki do diyez içindi ve bir küçük delik de 2. ya da 3. oktavdaki re trilydi. 2. oktav do diyez ve re delikleri dışında bu deliklerin büyüklükleri birbirine yakındı (<http://www.oldflutes.com/boehm.htm>).

Resim 9:Konik Boehm Flüt (1832 Model) Boehm’ün 1847’deki kitapçığından.

Resim 10: Konik Boehm flüt (1832 Model) DCM Collection karpostalından.

Resim 11: Konik Boehm Flüt (1832 Model) Rudall ve Rose üretimi, Londra 1838-1847

Resim 12: Konik Boehm Flüt (1832 Model Doris'in Sol diyez perdesi ile birlikte) C. Godfroy üretimi, Paris 1845.

Resimlerin altındaki açıklamalar Boehm'ün 1832 Model flütünün ve diğer 3 flütün benzer olduğunu göstermektedir. Boehm ve Rudall ve Rose üretimleri Kongre Kütüphanesi C.Miller Koleksiyonundadırlar. Aşağıdaki 3 Konik Boehm Flüt resmi geç 19. yüzyıla aittir (<http://www.oldflutes.com/boehm.htm>).

Boehm mühendisliği sayesinde, flüt çalarken kullandığımız 9 parmağımız ile 14 deliği idare etme mekanizmasını yaratmıştır. Bu mekanizmada çubuk ya da dingil üzerine monte edilmiş halka perdeler bulunmaktaydı.

Resim 13: C.Godfroy tarafından üretilen halka perdeli flüt, 1845 (www.oldflutes.com) .

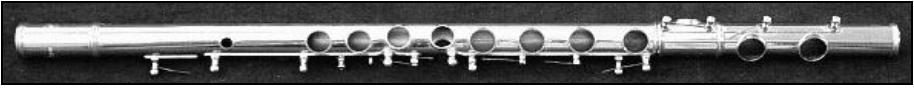
Bu mekanizma ve halka perdeler sayesinde bir perdeye basarak iki deliğin kapanması sağlanmıştır. Yukarıdaki fotoğraf, 1845 yılında Godfroy tarafından üretilmiş erken dönem konik Boehm flütün sağ el halka perdelerini göstermektedir.

1832'de Boehm, flütün çapında herhangi bir değişiklik yaparak meseleyi zorlaştırmak istememiştir. Flütün bu hali 150 yıldır kullanılıyordu ve tonu basit sistem flütlerden çok farklı değildi.

Boehm 1847'de "Silindirik Boehm Flüt"ü tanıttığında, Konik Boehm Flüt çalıcıları tarafından çok çabuk kabul görmüştür. Fakat Konik

Boehm Flüt üretilmeye ve çalınmaya devam etti çünkü bazı flütçüler bu flütün tonunu tercih ediyorlardı.

Boehm bir süre diğer uğraşları ile ilgilendikten sonra 1846 yılında tekrar flütü geliştirmek üzere çalışmaya başlamıştır. 1832 Model'inden memnun değildi. 3. Oktav tonu konusunda kaygıları vardı ve flütün ses seviyesini yükseltmek istiyordu. 1846-1847 yıllarında Boehm Münih'te akustik profesörü Herr Prof. Dr. Scafhautl ile çalıştı ve "1847 Model Flüt"ünü bilimsel ilkelere dayandırdı. Bu bilimsel ilkeler teorilere ve formüllere değil mantıklı ve sistematik denemelere dayanıyordu. Sayısız denemelerden sonra Boehm, gövde için silindirik metal tüp kullanmayı seçmiştir (Tatu, 2006:6).

Resim14:Silindirikmetal gövdeli flüt (<http://www.oldflutes.com/boehm.htm>).

Silindirik biçimde delikler daha büyüktü ve parmakla kapatılması kolay değildi. Boehm ilk modellerinde halka perde kullanmasına rağmen sonraları kapalı perde kullanmaya başlamıştır.

Resim 15: Boehm Silindirik Flüt Numara 1 (1847) (www.oldflutes.com) .

Boehm'in 1847 yılında ürettiği No: 1 flütünün mekanizması neredeyse 1832 Model flütü ile aynıdır.

Resim 16: Boehm ve Mendley Silindirik Flüt (1877) (www.oldflutes.com).

Bu gelişmelerden sonra Fransız ve İngiliz flüt çalıcıları ve üreticileri Yeni Boehm Flüt ile ilgilenmişlerdir. Paris'te A. Buffet ve C.Godfroy, Londra'da C.Ward, Rudall ve Rose Boehm flütü üretmeye başlamışlar ve ufak tefek değişiklikler yapmışlardır.

Ayrıca ilerleyen yıllarda Almanya ve Fransa’da üretilen Silindirik Boehm Flütlerde farklılıklar oluşmuştur.

Tablo 1: Fransız ve Alman Flütleri Arasındaki Farklılıklar.

Fransız Modeli (Godfroy ve Lot Atölyelerinde)	Alman Modeli (Boehm ve Mendler Atölyelerinde)
<ul style="list-style-type: none">- Genellikle metalden üretilir.- Kapalı sol diyez perdesine sahiptir.- Briccialdi si bemol perdesine sahiptir.- La diyez için yan perdesi ve la diyez si tril perdesi vardır.- Mekanizmasında 5 perdesi delikli dir.- Sol diyez ve sol perdesi diğer perdelerin hizasındadır.	<ul style="list-style-type: none">- Genellikle ağaçtan üretilir.- Açık sol diyez perdesine sahiptir.- Do, si tril perdesi ve si için yan perdesi vardır.- Mekanizması kapalı perdedir.- Sol ve sol diyez perdeleri aşağıya doğrudur.- Bazen flütün altında desteği bulunmaktadır.

Resim 17: Üst: A. Bonneville tarafından üretilmiş Fransız tarzı Boehm flüt, Paris, 1912

Alt: W.R. Meinell tarafından üretilmiş Alman tarzı Boehm flüt, New York, 1890 (<http://www.oldflutes.com/boehm.htm>)

Flüt, 19. yüzyıl Avrupa’sında bu gibi gelişmeler yaşarken, Türkiye’ye yeni yeni girmekteydi. Türkiye’de batı müziği çalgılarının 1700’lü yıllarda Avrupa’dan İstanbul’a gelmiş müzisyenler tarafından kullanıldığı görülsede, yaygın şekilde kullanımları II. Mahmut (1785-1839) tarafından batılı anlamda askeri bandonun yaratılması için kurulan Muzika-i Humayun’un kurulmasıyla başlamıştır. Örneğin Kösemihal’e göre ünlü Fransız flütçü Pierre Gabriel Buffardin (1690-1768) 1713 yılında İstanbul da bulunmuştur ve J.S. Bach (1685-1750)’ın büyük kardeşi Johann Jakob Bach (1682-1722) aynı senelerde İstanbul’a gelmiş ve Buffardin ile flüt çalışmıştır (1938). Önemli müzisyenlerin Türkiye’ye gelmesine rağmen müzik yaparak hayatlarını geçindirecek kadar kazanamamalarından dolayı ülkemizde

kalmamışlardır ve ülkemizde batı müziği çalgıları Muzıka-i Humayun'un kuruluşuna kadar yaygınlık kazanamamıştır.

Romantik Dönem Getirilerinin Flüt Eserleri İle Örnekleme

Romantizmin konularını doğüstü güçler, ulaşılamayan düşler dünyası, mitolojik olaylar oluşturmuştur. Romantik eğilim, az bulunan armonilere duyulan susuzluk, doğa ile haşır neşir olma, duyguların derinliğinin ve sonsuzlukla bağlarının araştırılması, günlük olaylardan uzaklaşmadır (Selanik, 1996:160).

Tablo 2: Mitolojik Konulu 19. Yüzyıl Flüt Eserlerine Örnekler.

Besteci Adı	Eser Adı	Eser Hakkında Bilgi
Jules MOUQUET (1867-1946) Fransız besteci.	LA FLUTE DE PAN Op.15PAN'IN FLÜTÜ I- Pan Et Les Bergers (Pan ve Çobanlar)II-Pan Et Les Oiseaux (Pan ve Kuşlar) III-Pan Et Les Nymphes(Pan ve Periler).	Mouquet'in en tanınmış eserlerinden olan "La Flute de Pan" flüt ve orkestra için yazılmış, sonradan flüt ve piyano için düzenlenmiştir. Pan ve çobanların betimlendiği I. Bölüm "Allegro giocoso" tempodadır ve üçlemeler ile süslüdür. Pan ve kuşlar bölümünde Mouquet kuş seslerini ve uçuşlarını taklit etmiştir. Pan ve periler bölümü hızlı bir danstır.
Claude DEBUSSY (1862-1918) Fransız Besteci	SYRINX L. 129 (1913)La Flute de Pan) ÖSTAKİ BORUSU	Debussy solo flüt için yazdığı bu eserinde Yunan mitolojisinde kırım ve çobanların tanrısı olan Pan'ın flütünü (syrinx) betimlemiştir. Efsaneye göre Pan'ın aşık olduğu Syrinx tam Pan ona sarılacağı sırada saza dönüşür. Pan da üzüldü ama bir yol bulur. Sazlardan yedi tanesini kesip balmumuyla yan yana yapıştırır, üfleyince ortalığa tatlı bir melodi yayılır. Böylece Syrinx adlı çalgıyı icat etmiş olur. Syrinx'e panflüt de denir (http://tr.wikipedia.org/wiki/Pan (mitoloji)).

Romantik Dönem'de eserlere betimleyici şekilde başlıklar konuşmuştur.

Tablo 3: Betimleyici Şekilde Başlıklı Eserlere Örnekler.

Besteci Adı	Eser Adı	Eser Hakkında Bilgi
Carl REINECKE (1824 1910) Alman besteci	SONATA“UNDINE”Op.167 (1882, Leipzig, Forberg) SU PERİSİ SONATI	Carl Reinecke'nin “Undine” başlıklı flüt piyano sonatının 1. Bölüm Allegro hızdadır ve flütün akılda kalıcı bir ezgi olan temayı sunmasıyla başlar. 2. Bölüm bir intermezzodur ve Allegretto vivace hızdadır. 3. Bölüm andante tranquillo hızdadır ve bağlı cümleler dikkat çeker. 4. Bölüm final bölümüdür ve allegro molto temposundadır.
Giulio BRICCIALDI (1818-1881) İtalyan besteci	IL CARNAVALE DI VENEZIAOp.77 VENEĐİK KARNAVALI	Briccialdi eserinde ünlü Venedik Karnavalı teması üzerine varyasyonlar yazmıştır. Flütün üst seslerde dolaşan girişinden sonra tema duyurulur ve ardından virtüözite stilde bestelenmiş varyasyonlar çalınır (Aktüze, 2002)
François DOPPLER (1821-1883) Macar asıllı besteci	FANTASIE PASTORALE HONGROISEOp.26 PASTORAL MACAR FANTAZİSİ	Doppler'i Macar Fantazisi flüt ve piyano için yazılmıştır. Tek bölüm halinde çalınan eserin üç ana kısmı bulunmaktadır. Molto andante olan birinci kısımdapiyanonungirişinden sonra flüt, uzun, bağlı cümleler ile temayı duyurur ve harmonik sesler 1. kısmı bitirir. Flüt Andantino moderato kısmında daha canlı bir tema duyurur ve kadansındaki iniş çıkışlar ve kromatik gamlar ile eseri süsler. Son kısım Allegro tempodadır ve oldukça canlı bir temaya sahiptir. Eser gösterişli bir biçimde sona erer.

Sonatin bölünmesiyle daha küçük biçimler ortaya çıkmıştır. Sonat formu bölünerek yerini, giderek artan sayıda ortaya çıkan, daha az ciddi ve eskisi kadar şematik olmayan kalıplardan oluşan formlara bırakmıştır. Bu yapıtlar, Fantezi, Rapsodi, Arabesk, Etüd, Empromtu, Emprovizasyon gibi küçük, lirik parçalardır (Say, 2002).

Tablo 4: Küçük Formda Örnek Eserler.

Besteci Adı	Eser Adı	Eser Hakkında Bilgi
Gabriel FAURE (1845-1924) Fransız besteci	FANTASİE Op.79 (1898)	Gabriel Faure Mi minör tonundaki fantazisini flüt ve orkestra için 1898 yılında bestelemiştir. Fantazi Andantino hızda ve 6/8'lik ölçüde başlamaktadır. 2/4'lük ölçüdeki allegro bölümü piyanonun 12 ölçülük girişi ile başlar. İnici, çıkıcı ve kromatik gamlar, bağlı vestacato şekilde sık sık kullanılmıştır.
Cecile CHAMINADE (1857-1944) Fransız besteci	KONÇERTİNO Op.107 (1902)	Chaminade'ın en ünlü eseri flüt ve orkestra için yazılmış konçertinosu'dur. Bu konçertino 1902 yılında Paris Konservatuarı yarışması için yazılmıştır (Citron, 2004). Piyanonun akorlarıyla başlayan eser flütün temayı sunmasıyla devam eder. Tema re majörde başlar ve üçlemelerle süslüdür. Moderato hızda ve re majör tonundaki tema daha sonra la majörde duyulur ve eser poco stringendo ile hareketlenmeye başlar. Bolca dizi iniş çıkışlarından sonra ilk tema re majör tonunda fakat bir oktav üstten ve daha görkemli şekilde duyulur. Sol minör tonunda devam eden eser kromatik inişler, stringendo ve rallentandolar içerir. Vivo bölümünde üçlemeler ile flütün acelinesini sergileyen bölümden sonra kadans bölümü flütün teknik özelliklerini sergileyeceği şekilde yazılmıştır. Ana tonda devam eden eser ana temayı tekrar duyurur ve presto bir coda ile eser re majör tonunda sonlandırılır.

Kompozisyonlar güçleşmiş, amatörler eserleri seslendiremez olmuşlardır. Bir eseri çalarken karşılaşılan teknik güçlükler artmıştır. Klasik Dönem'de soylu olan amatör sınıfı çalgıcıları için besteciler eser üretirken, 19. yüzyılda ise amatörlerin çalabileceği düzeyde ve kolaylıkta müzik yazılmamıştır. Bunun sonucunda çalgısının ustası olan virtüöz yorumcular ortaya çıkmıştır (Say, 1994).

Tablo 5: Teknik ve Müzikal Zorluk İçeren Örnek Eserler.

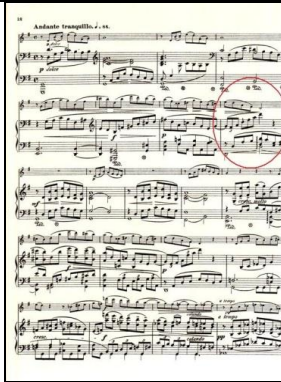
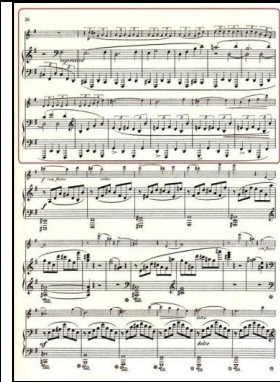
Besteci Adı	Eser Adı	Eser Hakkında Bilgi
Carl REINECKE (1824-1910) Alman besteci.	Re Majör Flüt Konçertosu Op. 283 (1908)	Reinecke'nin 1908 yılında bestelediği re majör flüt konçertosu, flüt repertuarının en önemli romantik dönem konçertosu sayılmaktadır. Bu konçerto Reinecke'nin romantik müziğini anlamak adına çok önemli bir anahtardır. Konçerto 3 bölümden oluşmaktadır ve her bölümün karakteri birbirinden farklıdır. Giriş Allegro molto moderato hızında oldukça senfonik bir yapıya sahip ve Brahms etkisindedir. İkinci bölüm Lento e mesto temposundadır. Ağır ve hüzünlü olan bölüm bel canto aya stilindedir. Final bölümü moderato hızdadır ve daha umutludur
Cesar FRANCK (1822-1890) Belçika doğumlu Fransız besteci	La Majör Sonat (1886)	Orijinali keman ve piyano için yazılmış olan la majör sonat, sonradan flüt ve piyano için de düzenlenmiştir. Bu sonat Belçikalı ünlü kemancı Eugene Ysaÿe'e düğün hediyesi olarak bestelenmiştir ve ilk defa düğününde 26 Eylül 1886'da seslendirilir. 9/8'lik ölçüde, şiirsel bir deyişle ve allegretto ben moderato hızında başlayan sonat, allegro hızındaki ikinci bölümüyle devam eder. İkinci bölümde oldukça sık kullanılan senkoplar dikkat çeker. Üçüncü bölüm olan Recitativo- Fantasia birçok yönden sonatın en çarpıcı bölümüdür. Sonat final bölümünde allegretto poco mosso temposuyla sona erer(www.answers.com).

Romantik melodi Klasik melodiden daha düzensizdir. Ritimde özgürlük ve katı kalıplardan arınmışlık vardır. Uzun kesintisiz melodik çizgiler ve iki çeşit ritmik kalıbın kesiştiği çapraz ritimler egemen olmaktadır (İlyasoğlu, 2001). Ritmik yaklaşım “psikolojik durum”ları belirginleştiren vurgularla, senkoplarla zenginleştirilmiş, çok sesliliğin ritmik dilimleri, modern müziğin sınır bölgesine kadar ulaşmıştır (Say, 1994)

Tablo 6: Romantik Dönem Melodi Özelliği İçin Örnek Flüt Eserleri.

Besteci Adı	Eser Adı	Eser Hakkında Bilgi
Claude DEBUSSY (1862-1918)	SYRINX	Besteci eserinde iki ölçü ile duyurduğu temayı daha sonra altı ölçüye kadar uzatmıştır. Cümle belli bir ölçü sayısında değildir ve sürekli değişiklik gösterir.
		
François DOPPLER (1821-1883)	FANTASIE PASTORALE HONGROISE Op.26	Eserde cümleler Klasik dönemin aksine düzenli ölçü sayılarında değildir. Motif giderek genişler ve cümlelerin bitiş etkisi gecikir.
		

Tablo 7: Romantik Dönem Ritim Özelliği İçin Örnek Eserler.

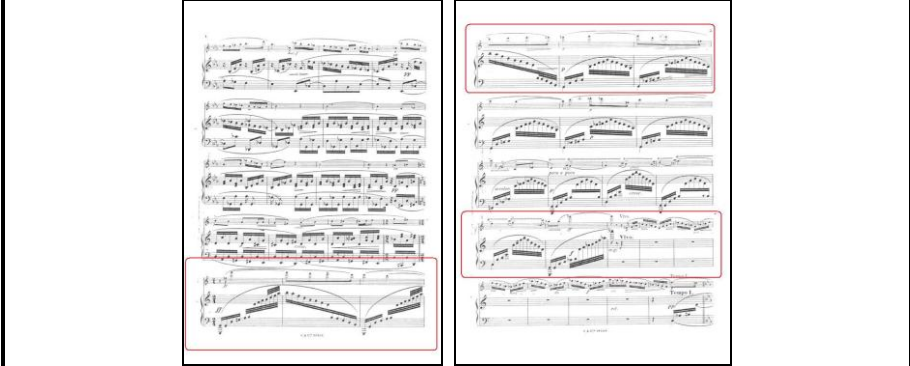
Besteci Adı	Eser Adı	Eser Hakkında Bilgi
Jules MOUQUET (1867-1946)	LA FLUTE DE PAN Op.15	Jules Mouquet La Flute De Pan'ın birinci ve ikinci bölümlerinde, piyano ve flüt arasında çapraz ritimleri sıkça kullanmıştır.
		
Carl REINECKE (1824-1910)	SONATA “UNDINE” Op. 167	Reinecke flüt ve piyano için yazdığı “Undine” başlıklı sonatının özellikle final bölümünde, flüt ve piyano arasında çapraz ritimlere sıkça yer vermiştir. Örneğin flüt partisinde sekizlikler varken piyano partisinde üçlemeler ya da bir partide dördlük notalar varken diğer partide geniş üçlemeler bulunmaktadır.
		
		

Charles-Marie
WIDOR
(1844-1937)

Flüt ve Piyano
için Suite op. 34

Widor flüt ve piyano için yazdığı süitinin ilk bölümünde piyano partisinde, 2 vuruş içinde onüç tane onaltılık, sekizlik sürede beşleme, bir vuruş içind gibi klasik dönemde çok sık rastlamadığımız ritmik kalıplar kullanmıştır. Ayrıca final bölümünde sebare ölçü sayısında piyano partisinde altulamalar bulunurken flütte yedilemeler bulunmaktadır.

Cesar FRANCK
(1822-1890)

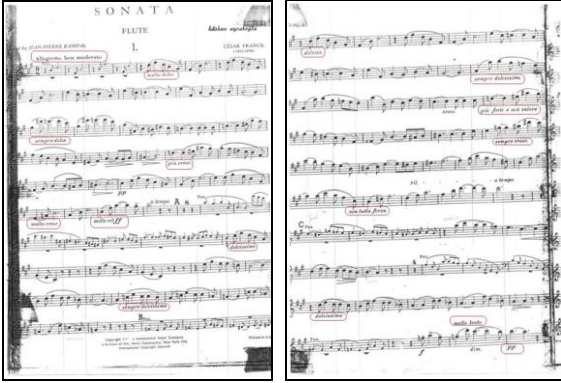
La Major Sonat

Cesar Franck flüt sonatının ikinci bölümünde senkoplara sıkça yer vermiştir. Senkoplar bu bölümü heyecanlı, etkileyici ve gösterişli kılmaktadır.

Tempo ve nüans işaretlerini belirten sözcükler karmaşık ve kalabalık bir şekilde dönmektedir. Yalın bir “Allegro” temposu yerine kendini daha iyi ifade etmek amacıyla “Molto allegro non troppo” demeyi yeğlemiştir. Gürlük işaretleri güçlenmiştir. Daha önce basit bir forte ile güçlü çalma öngörülürken *fff* ya da tersine *ppp* gibi abartılı işaretlemelerle yorumcuya yol gösterme, gürlük ögesinde geniş özgürlük tanıdığını belirtmektedir.

Tablo 8: Tempo ve Nüans Terimleri Özelliği İçin Örnek Eser.

Besteci Adı	Eser Adı	Eser Hakkında Bilgi
Cesar FRANCK (1822-1890)	La Majör Sonat	Franck sonatının 1. bölümünde daha iyi anlaşılabilmek için <i>allegretto</i> yerine <i>allegretto benmoderato</i> (ortahızda), <i>dolce</i> yerine <i>molto dolce</i> (daha tatlı bir deyişle), <i>dolcissimo</i> (çok tatlı bir deyişle), <i>sempre dolcissimo</i> (sürekli daha tatlı bir deyişle), <i>crescendo</i> yerine <i>piu crescendo</i> (daha kuvvetlenerek), <i>p</i> (<i>piano</i>) yerine <i>pp</i> (<i>pianissimo</i>), <i>f</i> yerine <i>ff</i> (<i>fortissimo</i>), <i>piu forte e con calore</i> (daha forte ve coşkulu) demeyi tercih etmiştir.
		

Armonik dokuda uyuşumsuz akorlardan kaçınılmaz. Uyuşumsuz sesler kromatik aralıkların yardımıyla dramatik bir anlatım sunar (İlyasoğlu, 2001). Romantik armoni Klasik armoniyi kromatizm, alterasyon, enarmonik ile sürdürerek atonalitenin sınırlarına dayandırmıştır. Yeni akorlar ve akor bağlantıları ortaya çıkmıştır. Daha sıklıkla kromatizm kullanılmıştır. Uyuşumlu aralıklara dayalı geniş atlamalar görülmektedir.

Örnek eser olarak Cecil Chaminade’ın Serenade Aux Etoiles Op.142 eseri seçilmiştir.

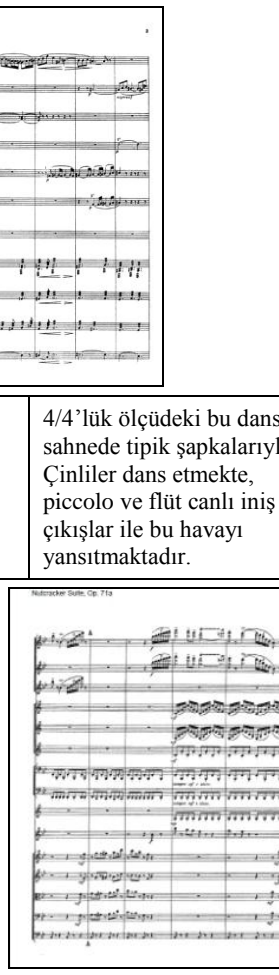
Chaminade'ın bestelediği re majör tonundaki “Yıldız Serenadı (Serenade Aux Etoiles)” armonik açıdan Romantik Dönem özelliklerini taşımaktadır. Esere eksik ölçü ve dominant akoru ile başlaması, birçok dominant fonksiyonlu akorun bağlanması, majör ezgiyi yumuşatmak adına minör akor kullanması, kromatik akor bağlanışları ve altere akorlar gözümüze çarpan en önemli özelliklerdir.

Özellikle Romantik Dönem’de uygulanan eksik ölçü ile girişlerde dominant akorunun kullanılması serenatta karşımıza tek ses olarak çıkar ki, bu da Romantik Dönem’de daha sık kullanılmaktadır. Piyano 6 ölçülük giriş boyunca dominant akorlarını farklı fonksiyonlar ve bağlanışlar ile duyurur. Serenat aslında sözlü bir tür olmasına rağmen Romantik dönemde solo çalgı için yazılmış serenatlar da vardır. Girişten sonra şarkıcıya tonu duyurma gereksinimi burada da devam eder ve Chaminade piyanonun girişinde farklı fonksiyondaki dominant akorları ile tonun yapısını göstermiştir. Son akorlarını dominant yedi ve tonik kullanarak tonu hatırlatmış, duyurmuş ve hayatı başlatmıştır. Flütün temayı duyurmaya başladığı yerde ton re majördür fakat dördüncü derece akorundaki si sayesinde si minör etkisi yaratılmaktadır. Eser majör tonda olmasına rağmen bu etki ile daha hüzünlü bir hal almıştır. Ayrıca VI. derece, I. derece ve III. derece akorları tonik fonksiyonlu akorlardır. Aynı yumuşatma etkisi birkaç ölçü sonra dominant 9’lular ve dominantta kullanılan fa diyez sesi ile tekrar yaratılmıştır.

Diğer tonlara geçişleri daha yumuşatmak için kromatik akorlar kullanılmıştır. Armoninin daha iyi duyulabilmesi açısından özellikle girişte akorlar küçük oktavin altındaki oktavlarda çok sık kullanılmıyordu. Girişte piyano ve daha sonra flüt temayı üst oktavdan duyurduktan sonra tekrarında ezgi farklı bir etki yaratmak amacıyla bir oktav alttan duyurulmaktadır. Romantik dönemde armoniden melodiler değil, melodiden armoniler yaratıldığı için akor çözümlerinde kromatik gelişmeler mevcuttur. Serenat romantik dönem öncesinde daha büyük bir tür olmasına rağmen Chaminade’ın bestelediği Serenatta çok karmaşık akorlar gerekmemektedir. Çünkü burada daha küçük bir form olarak kullanılmıştır. Bu eser basit akorlarla fakat armonik gelişmeleri göstererek bestelenmiştir.

Romantik Dönem’de flüt Klasik Dönem’e göre orkestra eserlerinde daha sık kullanılmaya başlanmıştır. Flüte sadece solo çalgı olarak yer verilmemiş aynı zamanda orkestra çalgısı olarak da önemli sololar yazılmıştır. Romantik dönem bestecileri orkestralarında genellikle iki flüt ve bir *piccolo* kullanmışlardır.

Tablo 9: Romantik Dönem’de Önemli Flüt Soloları Olan Örnek Eserler.

Besteci Adı	Eser Adı	Eser Hakkında Bilgi
<p>Claude Debussy (1862-1918)</p>	<p>L' APRÉS-MIDI D'UN FAUNE Bir Perinin Öğleden Sonrasına Prelüd</p>	<p>1894 yılında bestelenmiş senfonik şiir flütün arabesk stilde kırların tanrısı Faun'un simgelendiği solosu ile başlar ve bu solo eser boyunca yinelenir.</p>
		
<p>P.I. ÇAYKOVSKİ (1840-1893)</p>	<p>FINDIKKIRAN BALESİ Chinese Dance</p>	<p>4/4'lük ölçüdeki bu dansa, sahnede tipik şapkalarıyla Çinliler dans etmekte, piccolo ve flüt canlı giriş çıkışlar ile bu havayı yansıtmaktadır.</p>
		

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sonuç olarak flüt insanlığın ilk evrelerinden beri yaşamımızda bulunmuş, tarihsel süreç içerisinde orkestranın önemli bir çalgısı haline gelmiştir. Barok ve Klasik dönemlerde özellikle solo çalgı olarak kullanılmıştır. Gelişimi 19. yüzyılda T.Boehm tarafından tamamlanan flüt, Romantik dönem ile birlikte önemini arttırmış ve orkestrada tartışılmaz bir yer edinmiştir. Romantik dönem flüt eserleri incelendiğinde eserlerin Romantik Dönem özelliklerinin getirilerinden oldukça etkilendiği görülmektedir. Müzik tarihine bakıldığında zaman solo eserler açısından Barok dönemde Vivaldi, Bach, Telemann; Klasik dönemde C.P.E.Bach, Mozart, Stamitz, Devienne; Romantik dönemde Reinecke, Chaminade, Doppler, başlıca flüt eserleri bestelemiş bestecilerdir. Orkestra eserlerinde özellikle Romantik dönemde Çaykovski, Debussy, Faure, Bizet, Grieg flüte önem vermişlerdir. Günümüz flütünün teknik olarak seslendirmekte başaramayacağı çok az şey vardır. Flüt özellikle gelişimini tamamladıktan sonra gerek solo gerekse orkestrada bestecilerin vazgeçemedikleri bir çalgı olmuştur. Günümüzde, mesleki müzik eğitimi verilen kurumlarda, dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de ana çalgı düzeyinde eğitimi yapılan önemli bir çalgıdır.

Romantik dönem bestecileri flüt eserlerine mitolojik olay ve kahramanlardan esinlenerek aynı zamanda betimleyici başlıklar koymuşlardır. Melodi, klasik dönemden farklı olarak daha düzensiz hale gelmiştir ve bitmeyecekmiş etkisi yaratmaktadır. Çapraz ritimler sıkça kullanılmaya başlanmış, bir vuruş içinde dokuzlama vb. gibi ritmik kalıplara yer verilmiştir. Flütün teknik ve müzikal kapasitesinin artmış olmasından ötürü eserler zorlaşmış ve nüans terimleri daha karmaşık bir hal alıp kalabalıklaşmıştır. Armonik açıdan yaşanan değişim flüt eserlerine de yansımıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda, Romantik dönem flüt eserleri çalışılırken dönem stil özelliklerinin daha çok göz önünde tutulması, açıklamalı konserlerin yapılarak dinleyicinin ve öğrencilerin bu eserlere ilgilerinin artırılması önerilmektedir. Öğrencilerin flüt eğitiminde Romantik dönem eserlerine daha çok yer verilmesinin teknik ve müzikal gelişimlerine büyük ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Akıncı, Ç. 1994. *Yan flüt tekniği ve flüt dağarının incelenmesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Boland, J. D. 1998. *Method for the one- keyed flute*. California: University of California Press.
- Briscoe, J.R. 2004. *New historical anthology of music by women*. Indiana: Indiana University Press.
- Citron, M. J., 2004. *Historical anthology of music by women*. (J. R. Briscoe, Dü.) Indiana: Indiana Universty Press.
- Dik, C., 2006. *Barok Dönemde Flüt Müziği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hotteterre, J. M., 1968. *Principles of the flute, recorder and oboe*. New York: Dover Publications.
- İlyasoğlu, E., 2001. *Zaman içinde müzik*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Powell, A., 2002. *Flute history*. Yale: Yale University Press.
- Say, A., 1994. *Müzik tarihi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.2002. *Müziğin kitabı*, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Selanik, C., 1996. *Müzik sanatının tarihsel serüveni*. Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Tatu, G., 2008. *Flüt metodu*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- 15.01.2010 tarihinde <www.answers.com> adresinden alınmıştır.
- 13.01.2010 tarihinde <www.classical-composers.org/comp/mouquet> adresinden alınmıştır.
- 28.12.2009 tarihinde <www.flutepage.de/englisch/history/fruehzei.shtml> adresinden alınmıştır.
- 28.12.2009 tarihinde <www.larrykrantz.com/undine.html> adresinden alınmıştır.
27. 12. 2009 tarihinde <<http://www.oldflutes.com/boehm.htm>> adresinden alınmıştır.
- 13.02.2010 tarihinde <[http://tr.wikipedia.org/wiki/Pan_\(mitoloji\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Pan_(mitoloji))> adresinden alınmıştır.